

De vrijwillige ouderbijdrage van Slob

De deelname aan het primair en secundair onderwijs is kosteloos, maar door scholen wordt wel een vrijwillige ouderbijdrage gevraagd. Wettelijk is bepaald dat de toelating tot de school niet afhankelijk mag worden gesteld van een toezegging om die ouderbijdrage te betalen. In opdracht van OCW heeft het onderzoeks- en adviesbureau Regioplan begin 2018 een rapport uitgebracht over de bestaande wettelijke randvoorwaarden van de vrijwillige ouderbijdrage en over denkbare varianten daarvan.¹ In aansluiting daarop oordeelde minister Slob op 7 maart dat de huidige regelgeving acceptabel is op voorwaarde dat scholen geen inbreuk maken op het vrijwillige karakter van de ouderbijdrage en dat leerlingen niet worden uitgesloten van activiteiten als hun ouders niet betalen of niet kunnen betalen.² Inmiddels heeft de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de PO-Raad op 22 november een richtlijn vastgesteld die scholen zouden moeten naleven om aan beide ministeriële voorwaarden te voldoen.^{3, 4} Deze richtlijn zal op termijn door de ALV worden ondergebracht in de Code Goed Bestuur in het Primair Onderwijs.⁵ Maar voor deze gecodeerde regels geldt: “leef ze na of leg uit waarom niet”. Ze zijn dus niet bindend.

Volgens mij is minister Slob nu aan zet. Neemt hij genoegen met zo'n ethische richtlijn, of is hij van oordeel dat sommige uitwassen met juridische middelen moeten worden bestreden? Om zijn opvattingen te concretiseren, zou hij zich eigenlijk moeten uitspreken over de vrijwillige ouderbijdrage van de Groningse Schoolvereniging: in hoeverre maakt de GSV, naar zijn oordeel, inbreuk op de door hem gestelde voorwaarden?⁶ De GSV exploiteert een basisschool die (naast een internationale afdeling) slechts twee afdelingen kent: de TTO-afdeling voor tweetalig onderwijs en de HB-afdeling voor hoogbegaafden. De vrijwillige ouderbijdrage bedraagt 1191 euro per jaar, met 25% korting voor het 2e en volgende kind en met maximaal 45% inkomensafhankelijke korting op het resulterende subtotaal. Zodra het (eerste) kind is toegelaten, wordt aan de ouders verzocht zich contractueel te verplichten de ouderbijdrage jaarlijks te betalen zolang zij één of meer kinderen op de GSV hebben. De overeengekomen betalingen zijn tot in lengte van jaren rechtens afdwingbaar. De ouderbijdrage dekt onder meer het genot van kleinere klassen in de onderbouw, het tweetalige onderwijs, het onderwijs door vakleerkrachten, het eventuele HB-onderwijs, en de reguliere extracurriculaire activiteiten (waaronder een meerdaagse schoolreis). De school houdt zich het recht voor, deze voorzieningen te onthouden aan leerlingen wier ouders die contractuele verplichting niet zijn aangegaan. In vroeger jaren werd in dat verband het onderwijs door vakleerkrachten (zoals Engels, Gymles, Muziek) genoemd,⁷ maar vermoedelijk zetten weigerachtige ouders met name ook de toegang tot extracurriculaire activiteiten op het spel.

Persoonlijk neig ik naar de stelling dat de GSV zich gedraagt als een particuliere school en dat OCW dan ook moet overwegen haar overheidsbekostiging in te trekken.⁸ Maar, zoals ik hieronder uiteen zal zetten, kunnen we uit deze GSV-casus ook algemene conclusies trekken over de houdbaarheid van het OCW-beleid met betrekking tot de vrijwillige ouderbijdrage:

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/rapporten/2018/01/26/scenarios-vrijwillige-ouderbijdrage-po-en-vo>

² <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/kamerstukken/2018/03/07/kamerbrief-met-reactie-op-motie-over-limiet-vrijwillige-ouderbijdrage-in-po-en-vo>. Op diezelfde datum beantwoordde hij tevens twee sets Kamervragen:

a) <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/kamerstukken/2018/03/07/antwoord-op-kamervragen-over-bericht-school-wilde-kinderen-weren-bij-kerstdiner>

(zie ook <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/kerstmis-op-school-ij> d.d. 25/12/2017)

b) <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/kamerstukken/2018/03/07/antwoord-op-kamervragen-over-bericht-dat-ouders-basisschool-steeds-meer-betalen>

³ https://www.poraad.nl/system/files/themas/school_kind_omgeving/concept_standpunt_po-raad_richtlijn_vrijwillige_ouderbijdrage.pdf; <https://www.poraad.nl/ALVnajaar2018>

⁴ Eind november heeft ook de VO-raad zijn standpunt over de vrijwillige ouderbijdrage bepaald:

<https://www.vo-raad.nl/nieuws/algemene-ledenvergadering-uitsluiting-vanwege-ouderbijdrage-ongewenst>

⁵ https://www.poraad.nl/files/themas/goed_bestuur/code_goed_bestuur_in_het_primair_onderwijs.pdf

⁶ Zie de website van de GSV en meer in het bijzonder pp. 76-80 van de Schoolgids 2018-2019:

<http://g-s-v.nl/contentfiles/07WT00/Document/23741/23741438.pdf>

⁷ <https://www.nrc.nl/nieuws/2013/11/25/vrijblijvend-schoolgeld-1318498-a703472>

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/ouderbijdragen-op-een-excellente-school> (18/12/2013)

⁸ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/gelijke-kansen-in-het-onderwijs> (30/9/2013)

1. Uit een oogpunt van gezonde bedrijfsvoering is het gewenst dat een school enerzijds voor *voldoende continuïteit* in haar inkomende geldstromen (een meerjarig contract met de ouders) zorgt en anderzijds voor *voldoende flexibiliteit* in haar bestedingen, afgestemd op eventuele schommelingen in inkomende geldstromen. De beide voorwaarden van minister Slob bedreigen een gezonde bedrijfsvoering: het wordt aan de grillen van de ouders overgelaten of ze dit jaar hun ouderbijdrage betalen, terwijl de school niet de tering naar de nering mag zetten door de kinderen van weigerachtige ouders uit te sluiten van deelname aan curriculaire en extracurriculaire activiteiten.

2. Een systeem van vrijwillige ouderbijdragen is alleen levensvatbaar als de school ervan uitgaat dat de meeste ouders als *homo economicus* opereren. Draagkrachtige ouders moeten voldoende positieve impulsen krijgen opdat ze inzien dat betaling in hun eigen belang is. Een positieve impuls is als ze weten dat hun eigen kinderen, in geval van ‘wanbetaling’, van sommige voorzieningen worden uitgesloten. Een negatieve impuls is als ze de indruk krijgen dat hun eigen kinderen, in vergelijking met andere kinderen, heel weinig profijt hebben van de voorzieningen die uit de ouderbijdrage betaald worden. Een andere negatieve impuls is als ze te weten komen dat heel wat draagkrachtige ouders niet betalen, terwijl de kinderen van die ouders niet van de voorzieningen worden uitgesloten.

3. Indien de inkomsten uit de ouderlijke bijdrage voornamelijk besteed worden aan optimalisering van het primaire, curriculaire proces (zoals bij de GSV het geval is), dan heeft de school slechts zeer beperkte mogelijkheden de kinderen van ‘wanbetalers’ van voorzieningen uit te sluiten. De enige uitweg is dan de ouderbijdrage min of meer verplicht te stellen, eventueel onder toepassing van inkomensafhankelijke kortingen.

3A. Vroeger was er nog een andere uitweg. De school kon een kosteloos programma aanbieden dat beantwoordde aan de eisen van basiskwaliteit en daarnaast een verrijkt programma (of een programma van hogere kwaliteit) dat slechts toegankelijk was op voorwaarde dat ouder een extra bijdrage betaalden.⁹ Deze benadering staat tegenwoordig aan zware kritiek bloot sinds de doctrine is ingevoerd dat iedere leerling recht heeft op passend onderwijs. Daar komt bij dat het ideaal van *inclusief onderwijs* (een schoolbeleid zonder discriminatie en uitsluiting) meer aanhang heeft gekregen.

Het wordt tijd dat minister Slob aan de hand van de casus van de Groningse Schoolvereniging, zijn standpunt bepaalt. Neemt hij genoegen met de vrijblijvende oplossing die de PO-Raad heeft gekozen? In dat geval neemt hij het risico dat niet alleen de GSV maar ook vele andere scholen in afwijking van de Code Goed Bestuur een eigen koers blijven varen. Of steunt hij het initiatief van de Tweede Kamerfracties van SP en GroenLinks? Zij hebben op 30 oktober jongstleden een wetsvoorstel ingediend om te verbieden dat leerlingen worden buitengesloten van schoolactiviteiten als de vrijwillige ouderbijdrage niet is betaald.¹⁰

Misschien moet hij dan van de gelegenheid gebruik maken om tevens in de wet te verhelderen of de GSV-constructie (een meerjarige, bindende betalingsovereenkomst) nog wel aan het vrijwilligheids-criterium van de vrijwillige ouderbijdrage voldoet. Verder moet, denk ik, worden verhelderd op welke schoolactiviteiten het wetsvoorstel betrekking heeft. Verbiedt het wetsvoorstel de uitsluiting van extracurriculaire schoolactiviteiten (zoals een ééndaags schoolreisje, een sportdag, een kerstviering buiten schooltijd) of slaat het ook op extra voorzieningen die tot de corebusiness van de school behoren (zoals plusprogramma's of de TTO-variant van het reguliere onderwijsprogramma)?

Wes Holleman

weblog onderwijs 5-12-2018

<http://www.onderwijsethiek.nl>

⁹ Zo stelde de Onderwijsinspectie in 2017 met betrekking tot bijzondere voorzieningen (zoals het gebruik van een laptop) waarvoor de school een vrijwillige bijdrage vraagt omdat deze buiten de rijksbekostiging vallen: “als ouders de vrijwillige ouderbijdrage (...) niet betalen, zijn scholen verplicht de leerling een voor de ouder kosteloos alternatief aan te bieden om een leerling wel het vastgestelde onderwijsprogramma te kunnen laten volgen”. URL: <https://www.oudersonderwijs.nl/oudersonderwijs/assets/20170524%20onderwijsinspectie%20over%20ouderbijdrage.pdf> Vergelijk ook: <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/verplichte-ouderbijdrage> (15/10/2013). In zijn Kamerbrief (zie voetnoot 2) benoemt minister Slob de keerzijde van dit wettelijk uitgangspunt: “Daar waar scholen een bijdrage vragen voor extra activiteiten die buiten het voorgeschreven onderwijsprogramma vallen, kunnen ouders kiezen of hun kind hier wel of niet aan deelneemt, en of zij dus wel of niet de hiervoor gevraagde bijdrage betalen.” Als zij niet betalen laat de wetgever toe dat hun kind van deelname wordt uitgesloten, maar de minister vindt die gedragslijn “onacceptabel”.

¹⁰ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/35063>
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A35063=35063>